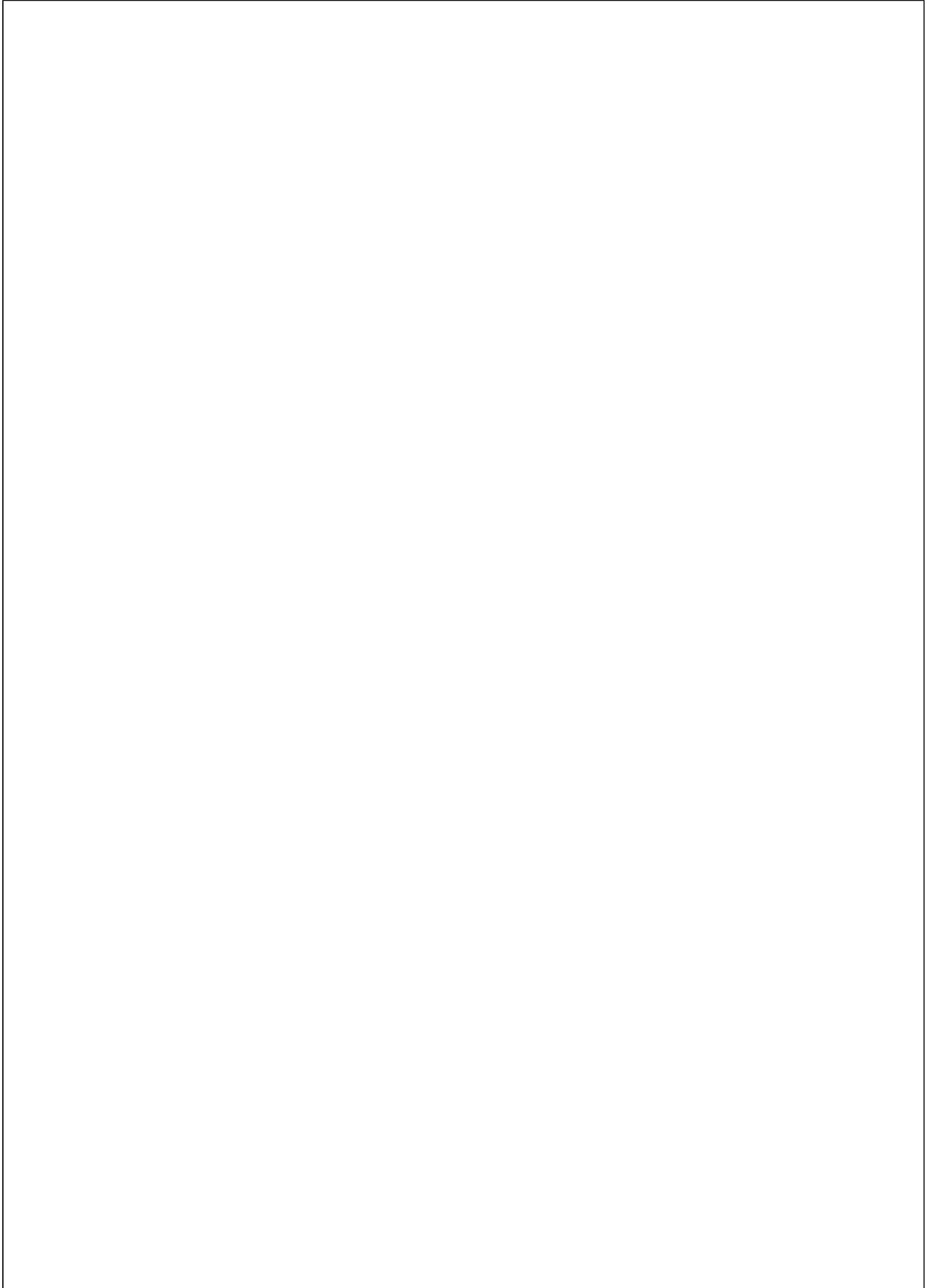

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/196119,Materialy-ze-zbiorow-Sokolstwa-Polskiego-w-Ameryce-trafily-do-Archiwum-IPN.html>
27.02.2026, 22:32

Materiały ze zbiorów Sokolstwa Polskiego w Ameryce trafiły do Archiwum IPN

19 stycznia 2024 roku do Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie dotarł transport z kolejną częścią archiwaliów i muzealiów pochodzących ze zbiorów Sokolstwa Polskiego w Ameryce. Zabezpieczenie i przekazanie do zasobu IPN dokumentacji i artefaktów ukazujących ponad 135-letnią historię Sokolstwa Polskiego w Stanach Zjednoczonych jest realizacją postanowień umowy zawartej 9 czerwca 2019 r. pomiędzy Instytutem Pamięci Narodowej a Polish Falcons of America.

19.01.2024

Jesienią 2023 roku pracownicy Archiwum IPN przygotowali do transportu na 9 paletach materiały ważące prawie 2 tony. Wśród nich, oprócz archiwaliów z centrali PFA i z gniazda w Milwaukee, znalazły się również muzealia: sztandary, mundury, medale i odznaczenia, a także bębny orkiestr sokolich, matryce drukarskie, puchary i trofea sportowe oraz kręgle i ciężarki gimnastyczne.

Na temat materiałów, które dotarły do Archiwum IPN, mówili podczas piątkowego briefingu zastępca prezesa IPN dr hab. Karol Polejowski oraz dyrektor Archiwum IPN Marzena Kruk.

- To dla nas bardzo istotny dzień, ponieważ dotarły do nas kolejne artefakty ze zbiorów Sokolstwa Polskiego w Ameryce. To są pamiątki gromadzone przez ponad 100 lat, które dokumentują działalność polskiego wychodźstwa w Stanach Zjednoczonych w Ameryce Północnej, ale też dokumentują zaangażowanie członków Sokolstwa Polskiego w odbudowę i walki o niepodległość państwa polskiego w okresie II wojny światowej, kultywowanie polskości i umiłowanie Polski w okresie międzywojennym i powojennym. Jesteśmy szczególnie dumni z tego, że władze Sokolstwa Polskiego obdarzyły Instytut Pamięci Narodowej zaufaniem i wynikiem wieloletniej współpracy z Sokolstwem Polskim w Ameryce, organizacja ta niezwykle zasłużona zdecydowała się przekazać Instytutowi swoje pamiątki

- podkreślił dr hab. Karol Polejowski.

Wśród przekazanych materiałów na szczególną uwagę zasługują pamiątki działaczy i działaczek Sokolstwa Polskiego, albumy, dokumentujące ich wizyty w Polsce w okresie międzywojennym.

Jak zaznaczyła Marzena Kruk, dyrektor Archiwum IPN, przekazane materiały pokazują i udowadniają, że niezależnie od tego, gdzie Polacy mieszkają, Polskę mają w sercu i nigdy większość z nich o niej nie zapomina. Kolekcja trafiła do zbiorów IPN w ramach projektu [„Archiwum Pełne Pamięci”](#), realizowanego od 6 lat.

- Kiedy tworzyliśmy ten projekt, tworzyliśmy go z myślą o materiałach archiwalnych, które przechowywane są w prywatnych domach Polaków tutaj w kraju, ale też poza granicami. Wiedzieliśmy, że tych materiałów jest bardzo dużo, biorąc pod uwagę jak ogromne straty Polska poniosła w obszarze dziedzictwa dokumentacyjnego w okresie II wojny światowej, w jaki sposób niszczone te były w okresie komunistycznym materiały, które powinny tworzyć narodowy zasób archiwalny. Uznaliśmy, że te materiały uzupełniają te braki, pomagają wypełnić wiele białych plam.

Projekt Archiwum Pełne Pamięci to już ponad 2200 darczyńców, co jest dowodem zaufania do IPN, ale też zobowiązaniem do tego, aby te materiały archiwalne we właściwy sposób zabezpieczyć, zakonserwować, zdigitalizować, ale przede wszystkim płynącą z nich wiedzę upowszechnić.

- Po to przecież powstał Instytut Pamięci Narodowej i Archiwum w jego ramach, aby opisywać i pokazywać historię i zmagania Polaków o wolną i niepodległą Polskę

- dodała Marzena Kruk.

Pierwszy transport z dokumentacją i artefaktami Sokolstwa Polskiego w Ameryce ważący 2 tony przybył do Archiwum IPN w listopadzie 2019 r. Na materiały stanowiące świadectwo ponadstuletniej działalności tej instytucji i jej wkładu w walkę o odzyskanie niepodległości składały się m.in. dokumenty dotyczące działalności Sokolstwa Polskiego w Ameryce, korespondencja, prasa, unikatowe fotografie, a także mundury, sztandary, i odznaczenia oraz dokumenty związane z wybitnymi członkami tej organizacji: Teofilem Starzyńskim (1878-1952) - pułkownikiem Wojska Polskiego, wieloletnim prezesem Sokolstwa w Ameryce, a także [Agnieszka Wisła](#) (1887-1980) - działaczką niepodległościową, organizatorką akcji rekrutacyjnej do Armii Polskiej we Francji i sanitariuszką Polskiego Białego Krzyża.

Na podstawie zgromadzonych dokumentów Archiwum IPN zorganizowało dwie wystawy. Ekspozycja plenerowa [„Ramię krzep - Ojczyźnie służ”. 135 rocznica powstania Sokolstwa Polskiego w Ameryce](#) na szesnastu planszach przedstawia kręgi tematyczne odnoszące się do historii „Sokoła”: początków i organizacji, struktury, rozłamu i zjednoczenia, militaryzacji, rekrutacji, czyn zbrojnego, wsparcia dla Ojczyzny, walk na Kresach, Sokolstwa podczas II wojny światowej oraz rozwoju kultury fizycznej. W 2022 i w 2023 r. została zaprezentowana w 9 miastach (m.in. Warszawa, Warka, Zakopane, Kraków oraz Rzeszów).

Wystawa muzealna pod tym samym tytułem obejmuje niemal czterysta unikalnych eksponatów, m.in. list Heleny Paderewskiej, przewodniczącej Polskiego Białego Krzyża (PBK) do Agnieszki Wisły, odznaki związane z Sokolstwem, liczne zdjęcia czy „Memoriał do cywilizowanych narodów świata w sprawie Polski” przekazany przez Związek Sokołów Polskich w Ameryce na początku 1915 r. prezydentowi Stanów Zjednoczonych oraz wszystkim ambasadorom rezydującym w Waszyngtonie. Uzupełnieniem ekspozycji oryginalnych dokumentów i artefaktów są interaktywne pulpity i projekcje multimedialne, a wśród nich fabularyzowany dokument zrealizowany z okazji 15-lecia rekrutacji do Armii Polskiej we Francji, przeprowadzonej na terenie USA i Kanady w trakcie I wojny światowej.

W 2022 r. Archiwum IPN przygotowało również albumowe, dwujęzyczne, wydawnictwo [„Ramię krzep - Ojczyźnie służ”. 135 rocznica powstania Sokolstwa Polskiego w Ameryce \(„Strengthen Your Arm - Serve Your Fatherland”. The 135th Anniversary of the Polish Falcons in America\).](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Archiwum IPN